

ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ (Ιούνιος 2010)

Συγγραφέας: ΔΗΜΟΣ ΤΣΑΝΤΙΛΗΣ

I

Ημέρα της βιοποικιλότητας τις προάλλες και εγώ σκέφθηκα τον καπιταλισμό. Και βέβαια ξέρω τι είναι καπιταλισμός, όσο κανείς δεν μου ζητά να τον ορίσω. Το είπε κάποιος φιλόσοφος για το χρόνο, αλλά ταιριάζει και στην περίπτωση των αγορών. Ο χρόνος είναι χρήμα και το χρήμα εμπόρευμα που πουλιέται και αγοράζεται στις χρηματαγορές, όπως οι πατάτες που πουλιούνται και αγοράζονται στις λαχαναγορές. Βέβαια, οι πατάτες δεν είναι οι μόνες που από φυτό γίνονται εμπόρευμα. Αναρίθμητα είναι τα μεταποιημένα και αμεταποίητα που παίρνουν καθημερινά τον δρόμο για τις αγορές. Γιατί τόσα πολλά εμπορεύματα;

Ο καπιταλισμός φοβάται τον ανταγωνισμό, όπως ο διάβολος το λιβάνι. Για να τον αποφύγει καταφεύγει συνήθως σε δύο στρατηγικές: α) την μείωση του κόστους, β) την διαφοροποίηση των προϊόντων. Και οι δυο στρατηγικές καταλήγουν στην εμφάνιση νέων προϊόντων. Ο καπιταλιστής ψάχνει εναγωνίως να βρει μια «τρύπα στην αγορά», όπου θα πουλά χωρίς να απειλείται από τον κύριο εχθρό, τον ανταγωνισμό. Στον πόλεμο των τιμών, που μαίνεται αδιάλειπτα στις αγορές, επιβιώνει (=πουλά) το καλύτερα προσαρμοσμένο προϊόν.

II

Είναι δυνατόν να υπάρξει βιόσφαιρα που να αποτελείται από δύο ποικιλίες μαργαρίτες και έναν χλωμό ήλιο ως μοναδική πηγή ενέργειας; Είναι, έστω και μόνον ως προσομοίωση στον σκληρό δίσκο του James Lovelock, πρώην ερευνητή της NASA

και επινοητή του «daisyworld».

Πράγματι, ένας ήλιος και δύο ποικιλίες μαργαρίτες έφθασαν στον Lovelock για να προσομοιώσει μια ικανότητα όλων των έμβιων όντων και συστημάτων: την ομοίωση. Η θερμοκρασία της επιφάνειας του φανταστικού πλανήτη παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη, παρά την υποθετική συνεχή αύξηση της ηλιακής θερμότητας.

Συμπεριφέρεται ο πραγματικός σαν ενιαίος ζωντανός οργανισμός ή μήπως είναι; Αν δεν πειστήκατε και δεν είστε έτοιμοι να αποδεχτείτε την «Gaia hypothesis» του ρηθέντος Lovelock, προσθέστε στο μοντέλο μερικούς ηλεκτρονικούς λαγούς και μερικές ηλεκτρονικές αλεπούδες και θα έχετε μια πληρέστερη εικόνα για την αξία της βιοποικιλότητας στην λειτουργία της βιόσφαιρας.

III

Ενάμιση εκατομμύριο είναι τα είδη που έχουν περιγραφεί παγκοσμίως. Σαράντα έως Εξήντα εκατομμύρια είναι τα άγνωστα. Ποιος είναι ο ρόλος τους στην λειτουργία της πραγματικής και όχι της προσομοιωμένης Γαίας; Ήγνωστο και αυτό. Βιοποικιλότητα δεν είναι ο μεγάλος αριθμός ειδών, αλλά το πυκνό δίκτυο σχέσεων ανάμεσα σε οργανισμούς που έχουν προέλθει από κοινούς προγόνους μέσω της φυσικής επιλογής.

Γιατί άραγε φυτρώνει σχεδόν σε κάθε νησί του Αιγαίου από ένα διαφορετικό είδος ή ποικιλία του γένους *Nigella*; Γιατί η σαύρα του είδους *Podarcis erhardii* έχει 25 υποείδη και ποικιλίες κατανεμημένα στα αιγαιοπελαγίτικα νησιά; Γιατί στα μακρινά *Galapagos*, χαμένα στην απεραντοσύνη του Ειρηνικού, κάθε νησί έχει ένα δικό του είδος σπίνου, ένα δικό του είδος γιγάντιας χελώνας, ένα δικό του ξέρω 'γω τι;

Προς τι όλη αυτή η ποικιλομορφία; Η απάντηση είναι ότι και η φύση απεχθάνεται τον ανταγωνισμό, ίσως ακόμη πιο βίαια και από τον καπιταλισμό. Στον αγώνα για την επιβίωση επικρατούν τα είδη που έχουν βρει μια «τρύπα στην βιόσφαι-

ρα» που τους ταιριάζει τόσο πολύ, ώστε κανένα άλλο είδος δεν θα τολμούσε να εισβάλει για να τα εκτοπίσει.

Αντίστροφα, θα αποτολμούσε ένα είδος που εκτίθεται σε έντονο ανταγωνισμό να αναζητήσει νέες ελεύθερες τρύπες στην βιόσφαιρα; Θα αποτολμούσε μια επιχείρηση να εποίκηση νέες ελεύθερες τρύπες στην αγορά; Μόνο μια σωτήρια καταστροφική κρίση θα χαλάρωνε επαρκώς τον ανταγωνισμό ώστε να επιτρέψει την είσοδο νέων ειδών στην βιόσφαιρα ή νέων προϊόντων στην αγορά.

IV

Είπαμε πολλά, αλλά δεν είπαμε ποια είναι οικονομική αξία ενός σπάνιου ενδημικού, όπως π.χ. η οχιά της Μήλου; Ένας φίλος μου οικονομολόγος μου εξήγησε πως μπορούμε να δώσουμε μια τιμή στην οχιά, ώστε να συμμετάσχει και αυτή στην διαμόρφωση της γενικής ισορροπίας. «Μα τι λες; Αυτά είναι ανοησίες των Αμερικανών που μέχρι στιγμής αρνούνται να επικυρώσουν την Διεθνή Σύμβαση για την Βιοποικιλότητα», αντέτεινα με παρρησία. «Τότε η τιμή της οχιάς της Μήλου θα τεθεί ίση με μηδέν», μου απάντησε αδιάφορα. Το βλέμμα του όμως είχε σκληρύνει και αισθάνθηκα ότι με το στόμα του μιλούσε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο ένθετο «Δαίμων της Οικολογίας» της Εφημερίδος «ΑΥΓΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 6 Ιουνίου 2010, σ. 8.